

(53. Confessio liberatoria, si agatur de dote, vim non habet, si intra tempus legitimum opponatur exceptio non numeratæ dotis. At facta a moribundo opponi hæc exceptio nequit, nisi facta sit in fraudem legis, vel tertio præjudicet. Stryk, *Jurid. disert.*, vol. I, disp. 5, cap. 3, n. 13 et plur. seq.

(54. Hactenus de confessione moribundi in civilibus. Agendum paululum de ea in criminalibus. Prima occurrit quæstio an standum sit confessioni vulnerati de auctore cædis? Eam non probare, sed tantum indicium facere tenent non pauci. (55. Sed et quæstionis est an faciat indicium ad tor-

MORTIS ARTICULUS.

(1. Mortis articulus in servis Dei, illustris, et sanctimonia conspicuus apparere debet. Benedict. XIV, t. I, constit. 141, incip. *Sollicitudini nostræ*, § 5 et 7. (2. In mortis articulo constituti quorumcunque peccatorum absolutionem, et censurarum relaxationem a quocunque presbytero obtinere possunt.

MULTÆ.

(1. Multas pecuniarias episcopus sibi ad dicere non potest, quantumvis pauper sit, sine licentia Sedis Apostolicæ, ut ex pluribus argumentis S. congregationis evincitur in tractatu *De synodo diocesana*, lib. VII, cap. 53, § 2. Sed debent in usus pios applicari illæ multæ, quas Tridentinum infligit clericis non residentibus, aut concubinariis. *Ibid.*

(2. Si quas vero multas diocesana synodus alicui certo loco pio applicaverit, epi-

(1. Mulieres ad ministerium altaris nullatenus sunt admittendæ. Benedict. XIV, t. I, constit. 57 incip. *Etsi pastoralis*, § 6. (2. Mulieres menstruali morbo laborantes arceri nequeunt a sacramentis, aut ab ingressu ec-

SUMMARIUM.

1. Mundus unde sit dictus? — 2. Mundus in sacra Scriptura usurpatur quinque potissimum modis, qui assignantur. — 3. Assignatur alia quintuplex mundi acceptio apud philosophos et theologos. — 4. Mundus variis illustratur titulis, qui assignantur. — 5. Mundus quid sit? — 6. Mundus de facto est anicus; non repugnant tamen plures, ad n. 8. — 9. Mundus non fuit creatus ab æterno. — 10. Mundus probabilius creatus est verno tempore in æquinoctio luna plena, et die Dominico, ad n. 14. — 15. Mundus non fuit creatus in instanti, sed sex dierum spatio. — 16. Afferuntur et solvantur objectiones, ad n. 17. — 18. Quid creatum fuerit primo die? — 19. Quid secundo? — 20. Quid tertio? — 21. Quid quarto? — 22. Quid quinto? — 23. Quid sexto? — 24. Adam et Eva ambo fuerunt producti sexto die. — 25. Adam productus fuit ex limo terræ. — 26. Adam in quo loco productus fuit? — 27. — Adam creatus fuit in ætate perfecta, qua posset generare. — 28. Eva producta fuit de costa Adami. — 29. Cur Eva producta fuerit ex costa. — 30. Non solum ex costa, sed etiam ex carne Adami

turam? (56. Negat cum aliis Stryk., *loc. cit.*, cap. 4, n. 2 et plur. seq., et quidem etiam si juramento id asseruerit moribundus. Monet vero Stryk, teneri hæredem ad accusandum eum, quem moribundus suæ cædis auctorem dixit.

(57. Quod dictum est de confessione moribundi circa homicidium, id ipsum obtinet de confessione ejusdem circa veneficium, et alia id genus delicta.

(58. De effectu exculpationis factæ a moribundo, mire inter se dissentiunt doctores. Confer Stryk, *ubi supra*, cap. 4, tit. 8, plur. seq., qui et de moribundo fatente se delictum commisisse disserit.

Idem, t. II, constitutio. 34, incip. *Pia mater*. (3. Iisdem indulgentiam plenariam facile concedi optat Ecclesia. Idem, *ibid.* (4. Mortis acceptatio inculcatur tanquam opus in junctum pro consequenda plenaria indulgentia in mortis articulo. Idem, *ibid.*

MULIER.

scopi non possunt illas sibi obtinere ab Apostolica Sede, etiamsi sint pauperes, quia Sedes Apostolica juri alteri quæsitio præjudicium non infert. *Ibidem*, § 3.

(3. Has vero multas antequam applicentur suæ destinationi, deponendas esse penes administratorem fidelem, jussit sac. congregatio in sua encyclica ad omnes episcopos, die 5 Februarii 1670, *ibid.*, § 4.

Alia vide verb. EPISCOPUS, art. 6 a n. 63 ad 67, et verb. POENA, art. 5, a n. 50 ad 72.

MULIER.

clesiæ. Idem constitut. 107, incip. *Omnium sollicitudinum*, § 3, 14 et 39.

(5. Ad rem alia plurima vide verb. FEMINA

MUNDUS

producta fuit Eva. — 31. Costa illa quamvis fuerit Adami necessaria, ut erat caput naturæ humanæ, erat tamen ei superflua quantum ad integritatem individui, ad n. 32. — 33. Adam formatus fuit cum pluribus costis in uno latere, quam in alio, ut ex ipsa superabundante formaretur Eva; qua ablata et inde formata Eva, remansit in utroque latere Adami par costarum numerus, et fuerunt tot, quot in nobis. — 34. Unde non videtur sequenda opinio aliquorum dicentium, quod femina habeat unam costam plus quam viri. — 35. Solus Adam creatus fuit, et ex ipso Eva. — 36. Hinc solum peccatum Adæ, et non Evæ transit in omnes homines. — 37. Adami corpus secundum aliquos veteres Ecclesiæ Patres dicitur formatum ex quatuor mundi partibus. — 38. Adam cur vocaverit uxorem suam Evam. — 39. Adam extra paradisum fuit formatus, et Eva intra paradisum. — 40. Eva cur formata in paradiso? — 41. Adam semel tantum positus fuit in paradiso terrestri, et non bis. — 42. Adam, et Eva, violato Dei præcepto, ejecti sunt de paradiso. — 43. Qua die, et qua hora Adam et Eva comederint de fructu vetito, qua item expulsi sint de pa-

radiso? ad n. 45. — 46. Arbor cujus fructus comestio fuit prohibita Adamo et Evæ, probabilius fuit malum, seu pomum, specie tamen diversum ab omnibus malis nostris. — 47. Unde omnimode rejicienda est erronea opinio eorum, qui existimabant arborem illam fuisse mulierem, et Cainum et Abelem genitos fuisse in paradiso terrestri. — 48. Cain et Abel geniti fuerunt extra paradisum terrestrem, et quo mundi anno. — 49. Eva quolibet partu geminos pariebat, masculum et feminam; quo nomine vocata fuerit soror gemella Cain, et quo soror gemella Abel, et quot filios genuerint Adam et Eva. — 50. Nec etiam sequenda est opinio eorum qui censuerunt arborem illam fuisse frumentum, aut vinem. — 51. Neque etiam vera videtur sententia aliorum volentium arborem illam fuisse ficum. — 52. Adam et Eva, e paradiso ejecti, probabilius eam regionem quæ nunc Judæa et Palestina dicitur, incoluerunt. — 53. Adam in monte Calvario, a cranio, seu calvaria ipsius ita nominati, probabilius tumulatus fuit. — 54. Adducitur et solvitur objectio. — 55. Est tamen etiam probabilis opinio tenens Adamum sepultum fuisse in Hebron. — 56. Paradisus unde sit dictus, et quid significet? — 57. In quam mundi parte constitutus fuerit paradisus terrestris? ad n. 58. — 59. Quanta fuerit latitudo et longitudo paradisi terrestris? — 60. Paradisus terrestris adhuc existit, ad n. 61. — 62. Afferuntur et solvuntur objectio. — 63. Mundi ætates alii dividunt in sex, et alii in septem, et assignantur. — 64. Traduntur celebriores opiniones de numero annorum qui ab orbe condito ad æram Christi vulgarem effluerunt. — 65. Epocha et æra unde sint dictæ, et quæ sint? — 66. Epochæ distinguuntur in sacras et profanas, et quæ sint? — 67. Inter epochas sacras præcipua a Christi nativitate desumitur. — 68. Epocha Christi nativitate, alia est vera, et alia vulgaris, et quando utraque incipiat? ad n. 69. — 70. Aliæ epochæ sacræ habentur sub n. 63 et 64. — 71. Inter epochas profanas præcipua ac prima est quæ desumitur a Trojæ excidio. — 72. Secunda est epocha Olympiadum, seu a ludis Olympiacis. — 73. Quid fuerint Olympiades, et ludi Olympiaci, remissive. — 74. Tertia est epocha ab urbe Roma condita. — 75. Quarta est epocha, seu æra Hispanica. — 76. Quinta est epocha Arabum, et Mahometanorum ab ipsis *hegira* vocata. — 77. Mundus ab antiquis geographis dividebatur in tres solas præcipuas partes, nempe in *Europam*, *Asiam* et *Africam*; a recentioribus autem dividitur in quatuor, addita supradictis *America*, et ab aliis adhuc modernioribus additur etiam quinta pars *Magellanica* appellata. — 78. Europa unde sit dicta? — 79. Asia unde sit dicta? — 80. Africa unde sit dicta? — 81. America unde sit dicta? — 82. Non parva pars Americæ, seu novi orbis adinventi, et ad fidem catholicam conversi orbis, debetur mee seraphicæ religioni, ad n. 85. — 86. Magellanica unde sit dicta? — 87. Mundus dividitur adhuc in quatuor partes, nempe in continentem, insulam, peninsulam et isthmum, quæ omnes explicantur. — 88. Mundus quatuor habet spatia, seu plagas nempe Orientem, Occidentem, Meridiem et Septentrionem. — 89. Secundum has quatuor mundi plagas cardinales, quatuor etiam sunt venti principales, nempe Eurus seu Subsolanus, Zephyrus, seu Favonius, Auster seu Notus, Boreas seu Aquilo. — 90. Præcipua et celebriora mundi systemata sunt tria, nempe Ptolemaicum, copernicanum et Tychnonicum. — 91. Systema quid sit? — 92. Systema Ptolemaicum unde sit dictum? — 93. Systema Ptolemaicum quid sit, quidve importet? — 94. Systema Ptolemaicum fere ab omnibus antiquis fuerat receptum: at nostris hæc temporibus fere ab omnibus rejicitur. — 95. Systema Copernicanum unde sit dictum? — 96. Systema Copernicanum quid sit, et quid importet.

— 97. Systema Copernicanum tanquam thesis rejicitur. — 98. Afferuntur et solvuntur objectio. — 99. Adducitur et solvitur instantia. — 100. Systema Copernicanum de motu terræ, et solis quiete, quamvis defendi possit ut hypothesis, nullimode tamen defendi potest ut thesis. — 101. Assignatur discrimen inter thesim et hypothesim. — 102. Systema Tychnonicum unde sit dictum. — 103. Systema Tychnonicum quid sit, et quid importet? — 104. Alia fere infinita reperiuntur tradita mundi systemata, brevitate gratia ommissa, et solum traduntur circa ista duo notabilia dicta. — 105. Mundus est rotundus, sive sphaericus. — 106. Mundi rotunditas variis experimentis constat. — 107. Mundi et terræ rotunditas clarissime demonstratur a geometris et architectis. — 108. Ex mundi et terræ rotunditate clare deducitur vere dari et exstare antipodes, et qui sint, et unde dicti? — 109. De eorum existentia dubitarunt olim plerique: at nullus nunc est amplius ambigendi locus. — 110. Afferuntur et solvuntur objectio. — 111. Terra rotunda seu spherica pendet in medio aeris sine ullo sustentaculo, et cælum pariter rotundum, et sphaericum est undique distans æqualiter a terra, et pluribus demonstratur. — 112. Mundus, seu terræ circuitus, aut ambitus quantus sit? — 113. Qui circumveunt mundum versus orientem, et redeunt versus occidentem ad eundem locum unde discesserunt, numerant diem unum plusquam habitatores illius loci. — 114. E contra, qui circumveunt mundum versus occidentem, et versus orientem redeunt ad eundem locum unde discesserunt, numerant diem unum minus quam habitatores illius loci. — 115. Si artem duo circumferant totum orbem, uno pergente versus orientem, et altero versus occidentem, quocunque loco se invenirent, seu sibi occurrerent, differrent ab invicem uno die. Et si deinde prosequerentur suum iter ambo redeundo ad locum unde discesserunt, unus ab oriente, et alter ab occidente, differrent necessario ab invicem duobus diebus. — 116. Ex supradictis oritur dilucidatio curiosi problematis, quomodo sit possibile, quod ex duobus gemellis ambobus natis, et mortuis in eodem die et momento, unus plus altero vixerit de uno, vel duobus diebus. — 117. Sphæræ nomine quid intelligatur? — 118. Sphæra potissimum pro artificiali sumitur, et quid sit? — 119. Quare vocetur sphaera artificialis, et quis fuerit ejus inventor et auctor? — 120. Hæc sphaera vocatur *armillaris*, et quare? — 121. In hac armillari sphaera decem circuli vulgo representantur, sex majores et quatuor minores, qui assignantur cum suis qualitatibus et differentiis ad invicem. — 122. Ex dictis sex majoribus circulis tres sunt, nempe *horizon*, *meridianus* et *æquator*, quorum poli, seu puncta, ex quibus describuntur, sunt magni momenti in sphaera et vocantur *puncta cardinalia*. — 123. Primi ipsorum cardines, seu puncta cardinalia sunt duo poli mundi. — 124. Polus unde sit dictus, et quid significet? — 125. Polorum alter vocatur *arcticus*, *septentrionalis* et *borealis*, et alter ex diametro oppositus appellatur *antarcticus meridionalis* et *australis*; quare sic dicti et quales sint, ad n. 126. — 127. In medio horum polorum pendet terræ globus et quomodo? — 128. Axis mundi quid sit? — 129. Ultra assignatos supra n. 123, prædictorum majorum circulorum principaliores cardines, seu puncta cardinalia, sunt etiam *zenith* et *nadir*; quid significant et sint? — 130. Item sunt etiam puncta veri ortus et occasus solis, et quæ sint? — 131. Primus ex majoribus circulis est horizon, et quid sit? — 132. Horizon est duplex: sensibilis et rationalis, et quis sit uterque? — 133. Meridianus quid sit? — 134. Æquator quid sit? — 135. Zodiacus quid sit? Assignantur duodecim ejus signa duobus versibus comprehensa. — 136. Signa quæ primo versu continentur, dicuntur septentrionalia,